

ПОБУДОВА ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ КУЛЬТУРИ РУХІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

У статті розглядається проблема побудови сучасних педагогічних технологій навчання культури рухів у фізичному вихованні. Обґрунтовано зміст педагогічних технологій навчання культури рухів у фізичному вихованні на основі моделювання варіативних дидактичних умов діяльності.

Ключові слова: *культура рухів, педагогічна технологія, дидактичні умови діяльності.*

Annotation. *Lysenko L.L., Ogienko M.M. Building of pedagogical technologies motive culture teaching in physical training. In article examines the problem of building modern pedagogical technologies for motive culture in physical training teaching. The pedagogical technologies maintains of teaching motive culture in physical training concerning modelizing varietive didactical conditions of activity is based.*

Key words: *motive culture, pedagogical technology, didactical conditions of activity.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку дидактики фізичного виховання характеризується розробкою різноманітних педагогічних технологій. Цей процес зумовлений багатьма причинами: соціально-економічними змінами, впливом західних освітніх концепцій, пошуком аналогів у виробництві, посиленням міждисциплінарних зв'язків, інтегративними підходами до досліджень тощо [2]. Розробка сучасних педагогічних технологій щодо підвищення ефективності навчання руховим діям у фізичному вихованні потребує чіткого її обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що розробка педагогічних технологій – це об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку людини [8]. Рівень проектування будь-яких освітніх процесів здійснюється шляхом перенесення теоретичних і методичних положень у площину конкретних явищ. Технологія не підмінює теорію й методику, а на них спирається й ґрунтується. Її ефективність залежить від рівня розвитку теорії навчання, якості оволодіння нею та застосування [2].

Аналіз численних досліджень показує, що на сьогодні є значна кількість робіт, які присвячені проблемі навчання руховим діям [1, 5, 6, 8].

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їх технологізація – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень, що потребує чіткого обґрунтування концепції [7]. Концептуальними положеннями побудови креативно-адаптивних педагогічних технологій навчання культури рухів є поєднання фізичних вправ з умовами їх виконання при формуванні засобів педагогічного впливу адекватних педагогічній задачі; врахування основних механізмів адаптації, як відновлення порушеного гомеостазу та управління, як регулярного коректування рухової поведінки на основі зворотньої інформації; формування функціональної системи технології навчання культури рухів, до якої включаються доцільно відібрані фізичні вправи, методи та умови діяльності, визначаються регулюючі параметри, форми організації поведінки учня та взаємоспівдії педагога і учня, засоби оцінки педагогічної доцільності використання управлінського педагогічного впливу; акцентування провідної ролі педагога; врахування в процесі навчання руховим діям у фізичному вихованні впливу різноманітних дидактичних умов діяльності та залежності ефективності навчання від властивостей нервової системи, уваги і рухової пам'яті учнів, креативного підходу вчителя в управлінні процесом навчання, диференціації навчання на основі застосування вказаних умов діяльності [3, 4].

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування побудови педагогічних технологій навчання культури рухів на основі моделювання дидактичних умов діяльності.

Результати дослідження і їх обговорення. Поняття „педагогічна технологія” може бути розглянуте в трьох аспектах:

– науковому: педагогічні технології як частина педагогічної науки, яка вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси;

- процесуально-описовому: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів навчання;
- процесуально-дієвому: здійснення технологічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів [7].

Педагогічні технології функціонують і в якості науки, яка досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і в якості системи способів, принципів і регуляторів, які застосовуються в навчанні, і в якості реального процесу навчання.

В наших експериментальних дослідженнях [4] визначено, що ефективність навчання культури рухів залежить від функціонального стану організму людини, який моделюється різноманітними умовами діяльності.

На наш погляд, при навчанні складно-координованим руховим діям у фізичному вихованні слід використовувати моделювання варіативних дидактичних умов діяльності, різноманітних задач дії (рис.1), така система передбачає участь творчого мислення учня, пошук відповідного рівня регуляції рухів і досягнення стабільності рухової навички.

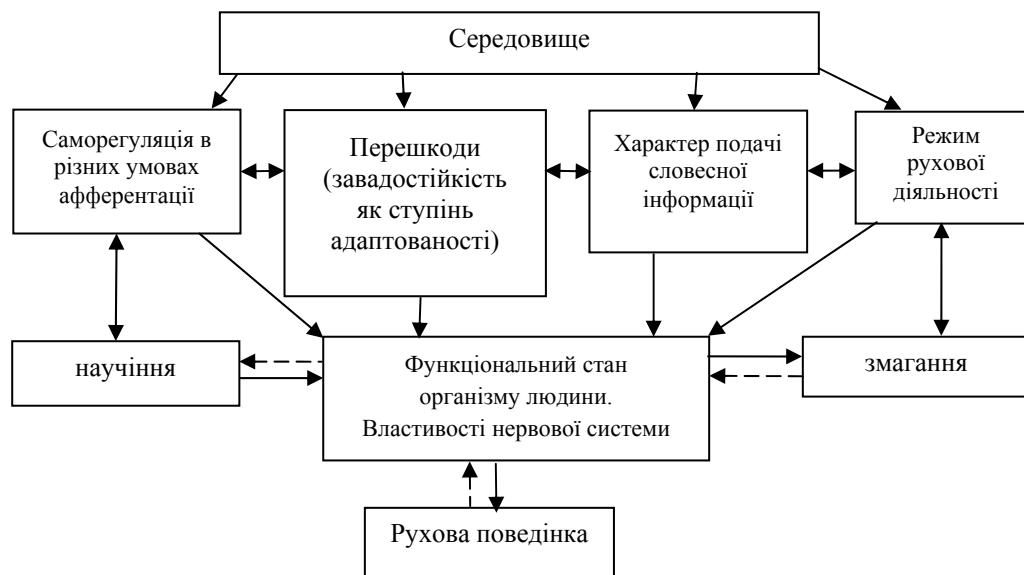

Рис.1 Схема впливу деяких умов діяльності на рухову поведінку учня

Основними принципами інноваційного підходу та функціонування педагогічних технологій навчання культури рухів мають бути:

- вибірково-варіативне застосування різноманітних умов навчальної діяльності;
- прогресування адаптаційних ефектів (досягнення потрібного термінового ефекту, його закріплення та отримання запланованого кумулятивного результату за параметрами досконалості техніки рухів та спеціальної працездатності і високої майстерності виконання рухів);
- відповідність програми педагогічних впливів (задач, засобів, методів і умов педагогічного впливу) особливостям функціонального стану учня;
- періодичність застосування моделей педагогічного впливу (циклічність застосування моделей уроків за певним алгоритмом);
- наявність та впровадження зворотної навчальної інформації (про параметри та результат рухової поведінки учня);
- вибір задач дії адекватних провідному сенсорному синтезу;
- достатність підкріплень та коректувань, повторень вправ у різних умовах навчальної діяльності – саморегулюванні та научінні (при цьому в умовах саморегулювання використовувати як зорову аферентацію, так і беззорову, тобто пропріоцептивну, тактильну, вестибулярну);
- креативне регулювання змісту педагогічного впливу (тієї чи іншої умови навчальної діяльності, уроку, циклу);

- застосування додаткових факторів або засобів для досягнення потрібного результату (евристичний підхід);
- гармонійності співвідношень індивідуальних особливостей учнів, можливостей вчителя та умов навчання;
- програмування адаптивних термінових ефектів та своєчасної зміни сили, характеру та тривалості дії педагогічних управлінських впливів;
- функціональної системності моделей педагогічного впливу;
- забезпечення додаткового розвитку різних сторін функціональної підготовленості учнів;
- підсилення адаптації учнів (за допомогою активації домінуючої мотивації, розвитку функціональних можливостей, активізації пізнавальної активності, стимуляції уваги та рухової пам'яті, врахування властивостей нервової системи тощо);
- контролювання термінових та адаптивних ефектів.

Зміст педагогічної технології (науковий аспект) полягає в проектуванні ефективного, точного управління процесом навчання культурі рухів за допомогою варіативного моделювання різноманітних умов навчальної діяльності та компетентного творчого застосування їх педагогом в навчальному процесі. Креативно-адаптивна технологія чітко визначає модель запланованого результату рухової поведінки – рівня культури рухів і відповідно до нього формує функціональну систему педагогічного впливу, уточнює форми отримання зворотної інформації про стан керованого об'єкту, біомеханіку його поведінки та досягнутий проміжний та кінцевий результати.

Вибір доцільних компонентів функціональної системи та їх реалізація і застосування може змінюватись залежно від рівня підготовленості учнів, можливостей вчителя, наявності певних засобів середовища. Розроблені принципи функціонування педагогічної технології спрямовані на постійний пошук найбільш ефективної структури навчання в урочній та позаурочній формах занять фізичними вправами.

В процесуально-описовому аспекті зміст алгоритмів педагогічних технологій може бути представлено відповідно до структури навчання руховим діям та урочних і позаурочних форм занять фізичними вправами.

Змістовою частиною педагогічної технології відповідно структурі навчання рухів може бути наступна алгоритмізація (табл. 1).

Структура навчання руховим діям включає створення уявлення про логічну модель рухової дії, чуттєве сприйняття учня під час виконання вправи та побудову чуттєво-логічної моделі поведінки для надійного виконання рухової навички. Упродовж цих стадій відбувається аналітико-синтетична діяльність кори головного мозку та моторна поведінка учня, які використовують умови саморегуляції, власне учіння, регламентовані варіації функціонального стану організму людини за допомогою впливу різного роду корегувань, підкріплень, задач дії, режимів діяльності, психоемоційного фону, прояву змагального методу.

Моделювання умов діяльності включає не тільки застосування сталих стандартних умов, але і тих, які виникають стохастично, непередбачено, в процесі вирішення певних педагогічних ситуацій, а також за допомогою різного змісту задач дії, умов учіння, режимів чергування роботи з відпочинком, змагального методу, музичного супроводу та ін.

Спрямованість та співвідношення педагогічних управлінських впливів в реалізації педагогічної технології навчання культурі рухів характеризується різною динамікою діапазону впливу умов діяльності відповідно до структури навчання – поступове розширення частки саморегуляції і звуження педагогічних управлінських впливів ззовні.

Висновки

1. Для побудови педагогічних технологій навчання культурі рухів у фізичному вихованні необхідно визначитись з концептуальними положеннями та принципами функціонування компонентів технології.

2. Для визначення змісту педагогічної технології навчання культурі рухів необхідна певна система об'єднання ряду компонентів (засоби, умови діяльності, принципи, методи, методичні прийоми) для створення алгоритму відповідно до задач, які впливають зі структури процесу навчання руховим діям та особливостей контингенту учнів.

Перспективи подальших досліджень.

Подальша робота спрямована на визначення ефективності впровадження в практику фізичного виховання розробленої педагогічної технології навчання культурі рухів.

Педагогічні технології побудови алгоритму навчання культури рухів в структурі навчання

Етап	Задачі	Алгоритмізація навчання
Початкового розумування	<u>Задача 1</u> Сформувати логічну модель рухової дії, яка вивчається. Пояснення, показ, уточнення уявлення учня, додаткові пояснення, графічне, пізніше звукове моделювання дії. Змагальний метод як тест, активізація.	
	<u>Задача 2</u> Сформувати чуттєву модель рухової дії, яка вивчається Виконання рухової дії цілісно або по частинах у залежності від її координаційної складності. Уточнення образу (виконання підвідних, підготовчих, імітаційних та спеціальних вправ з подальшим об'єднанням фаз рухової дії в цілісному виконанні). Можливе виконання цілісної рухової дії без зорової аферентації. Уточнення логічної моделі проговорюванням, уявленням (ідеомоторне тренування), налаштуванням на певну послідовність рухів. Вирішування певних задач дій у довільному режимі чергування роботи з відпочинком з переходом до серійного виконання рухових дій в режимі „А” – з метою утворення рухового уявлення про ритмову структуру рухової дії. Впевнившись, що учень в основному засвоїв схему рухової дії та ритм виконання цілісної рухової дії, потрібно перейти безпосередньо до учіння (безперервне якісне чи, по можливості кількісне коректування рухової поведінки). При цьому коректування поєднується з психологічним підкріпленням якості виконання рухової дії, активацією домінуючої мотивації, пошуком та вирішенням адекватних задач дій, порівнянням пропріоцептивних відчуттів.	
Поглибленого розумування	<u>Задача 1</u> Закріпити чуттєво-логічну модель, сформувати рухове вміння Виконання цілісної рухової дії в умовах зорової та беззорової аферентації, в уроці з режимом „В” (виконання вправ у фазі суперкомпенсації), вирішування задач дій, спрямованих на регуляцію найбільш керованого параметру рухової координації, підкріпленню вдалих спроб та коректуванні рухової поведінки для виправлення грубих помилок. Кількість повторень при цьому повинна бути, орієнтовно, до появи трьохкратного стабільно правильного виконання (зазубрювання не допускати). Змагальний метод як тест, активізація. Урок з режимом „А” (виконання вправ у фазі недовідновлення) з однократним чи серійним повторенням рухової дії служить діагностуванням міцності сформованого рухового вміння. Якщо виявиться, що воно крихке, потрібно повернутись до умов наочності в уроці з режимом „В” та задачами дій, спрямованими на регуляцію силового ПРК, як підґрунття в побудові ритмової структури рухової дії. Дозування уроків і вправ в уроці визначається показниками функціонального психо-фізіологічного стану учня та рівнем якості сформованого рухового вміння. При цьому потрібна активація навчального процесу за допомогою принципів: вибірковості, варіативності, прогресування адаптивних ефектів, керованості, повторності вправ у різних умовах, спряженості (забезпечення додаткового розвитку різнобічних сторін функціональної підготовленості учнів).	
Закріплення та удосконалення	<u>Задача 1</u> Досягти досконалої техніки виконання рухової дії на рівні рухової навички • усунення недоліків функціональної підготовленості; • застосування режимів чергування роботи з відпочинком „В” та „А” в різних комбінаціях, як адаптування техніки рухів до різних функціональних станів; • чергування умов саморегуляції і педагогічних впливів ззовні; • підсилення адаптації задачами дії; • контролювання міцності та надійності рухової навички; • тренування, переважно в умовах саморегуляції (при зоровому та без зоровому контролі, уроки з режимами чергування роботи з відпочинком „А”, „В”, змагальний метод); • виправлення помилок (повернення до наочності) з кількісним коректуванням рухової поведінки та підкріпленням.	
	<u>Задача 2</u> Досягти досконалої майстерності виконання рухової дії в різноманітних умовах діяльності • моделі уроків з заздалегідь відомою дією (режим „А”, „В”); • змагальний метод; • різні функціональні стани; • застосування перешкод.	

Література

1. Боген М. М. Обучение двигательным действиям / Боген М. М. – М. : Физкультура и спорт, 1985. – 180 с.
2. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. навч. зал.] / Володимир Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Лисенко Л. Л. Концептуальні положення побудови педагогічних технологій навчання культурі рухів у фізичному вихованні / Л. Л. Лисенко // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 14 : збірник наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 132-136.
4. Лисенко Л. Л. Педагогічні технології навчання культурі рухів дівчат 10-12 років : Автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд.пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) / Л.Л. Лисенко. – К., 2008. – 20 с.
5. Носко Н. А. Педагогические основы обучения молодежи и взрослых движениям со сложной биомеханической структурой / Н. А. Носко. – К. : Науковий світ, 2000. – 336 с.
6. Огієнко М. М. Оптимізація процесу навчання руховим діям / М. М. Огієнко // Вісник Чернігівського педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 7. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2001. – № 7. – С. 54 – 59.
7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
8. Худолій О. М. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : навч. посібник / О. М. Худолей. – Харків : „ОВС”, 2007. – 406 с.

Надійшла до редакції 12.02.2009 р.

УДК 378.147

Огієнко П.М., Огієнко Т.П.

СТУПІНЬ ПРИДАТНОСТІ ТЕСТІВ РІЗНОЇ ЯКОСТІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДОСЯГНЕНЬ З ОКРЕМИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

У статті розглядається проблема придатності тестів різної якості у професійній підготовці вчителя фізичної культури.

Ключові слова: *тест, придатність, вчитель фізичної культури.*

Annotation. *Ogiyenko P.N., Ogiyenko T.P. Degree of suitability of the tests different quality for definition of achievement from separate educational disciplines in professional training of the teacher of physical culture. In clause the problem of suitability of the tests different quality in professional training of the teacher of physical culture is considered.*

Key words: *the test, suitability, teacher of physical culture.*

Проблема даної роботи полягає у коректності застосування тестового контролю досягнень в галузі освіти. Освітні тести (або тести досягнень) спрямовані перш за все на оцінку ступеня засвоєння того чи іншого навчального матеріалу. А. Анастасі (2001) справедливо зауважує, що в тестах досягнень основний інтерес зосереджений на тому, що індивід може робити на даний момент. Ці тести оцінюються в термінах валідності за змістом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вивчене в літературі та практиці показує, що останнім часом тестовий метод контролю досягнень у навчанні набув неабиякого поширення (Олійник М.М., Романенко В.А., 2001; Кузьмінський А.І., Єфименко В.І. 2002; Аванесов В.С., 2005; Страшко С.В. та ін., 2005; Савонова О.В., 2008). Він має свої переваги і недоліки [1, 7], потребує, як правило, кропіткої підготовки [3, 6] у відповідності до вимог теорії тестів [2, 3]. До використання мають допускатися безумовно бездоганні тести, які здатні дати об'єктивну і корисну інформацію про предмет дослідження.

Мета роботи – дослідити та обговорити результати тестового контролю залишкових знань студентів з фізіології людини.

© Огієнко П.М., Огієнко Т.П., 2009